

До спеціалізованої вченої ради
Д 27.855.03 в Університеті державної
фіскальної служби України
(08205, Київська область, м. Ірпінь,
вул. Університетська, 31)

ВІДГУК

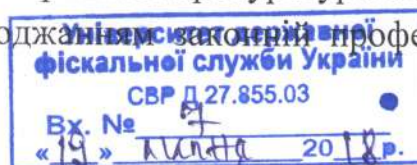
офіційного опонента на дисертацію **Буряк Катерини Михайлівни «Злочини проти професійної діяльності журналістів в Україні: кримінально-правове та кримінологічне дослідження»** поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Актуальність теми дисертації обумовлена декількома обставинами: по-перше, - ситуація, що склалася сьогодні в Україні у сфері забезпечення права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, а також збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або іншим способом – на власний вибір (ст. 34 Конституції), вийшла далеко за межі суто кримінологічної проблеми. Вона активно впливає на соціально-політичний клімат суспільства й держави, невід’ємною ознакою якої, як публічно-правового утворення, є функціонування політично й економічно незалежних засобів масової інформації, наявність свободи слова й державного захисту професійної діяльності журналістів.

Однак, журналістський корпус, за можливості чинити істотний вплив на суспільно-політичні події та надані законодавчі гарантії щодо гласності й захисту від посягань, називаючи «четвертою владою», часто використовується політичними й іншими опонентами для оприлюднення або спростування тієї або іншої важливої інформації.

Водночас незалежні журналісти, максимально об’єктивно розповсюджуючи правдиву інформацію, на жаль, потерпають від постійних погроз та насильницьких дій від осіб, які намагаються таку інформацію незаконно вилучити, приховати, заборонити висвітлювати окремі теми чи показувати окремих осіб, а так само критикувати суб’єкта владних повноважень. Тому, держава як особлива форма організації суспільства, взяла на себе функцію захисту журналістів і їхньої професійної діяльності від будь-яких протиправних посягань. Такі злочинні діяння все частіше носять прихований та системний характер і відрізняються масштабністю заподіяної шкоди інтересам держави й складністю запобігання та мають ознаки загрози для національної безпеки України.

По-друге, - кількість злочинів, за даними Генеральної прокуратури України, протягом 2013 –2017 рр. пов’язаних із перешкоджанням журналістській професійній

діяльності журналістів (ст. 171 КК України), збільшилась майже у 3,2 рази: з 52 до 168 відповідно.

Водночас кількість облікованих кримінальних правопорушень і вручених за ними повідомлень про підозру набагато перевищує кількість обвинувальних вироків з притягненням винних осіб до кримінальної відповідальності. Так, за інформацією ГПУ впродовж 2015 – 2017 років правоохоронні органи з урахуванням минулих років направили до суду 64 обвинувальних акта за ст. 171 КК України щодо злочинів, потерпілими від яких є журналісти, разом з тим, за даними Єдиного державного реєстру судових рішень упродовж 2011–2017 рр. було винесено лише 25 обвинувальних вироків.

По-третє, - формування державних механізмів запобігання злочинам пов'язаних із перешкоджанням законній професійній діяльності журналістів в Україні, безпосередньо пов'язано із розумінням рівня кримінально-правового захисту журналістів, стану й тенденцій вказаних злочинів у країні на основі кримінологічних показників.

І незважаючи на суспільно-політичну значущість, своєчасність й наукову цінність пізнання протиправних діянь проти професійної діяльності журналістів в Україні, ця проблематика тільки тепер, стала предметом наукових розробок. Тривалий час проблема ця замовчувалася, правоохоронні органи не вбачали в ній масштабного явища, а науковці досліджували лише окремі сторони та аспекти, переважно питання кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з перешкоджанням законній професійній діяльності журналістів, а також проблеми криміналістичного й процесуального забезпечення їх розкриття та розслідування. Разом із тим, до усієї сукупності злочинів проти законної діяльності журналістів, починаючи від порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер і завершуючи захопленням журналіста як заручника, необхідно підходити як до суспільно небезпечного явища, що має свої особливі, тенденції поширення і закономірності детермінації, соціальні наслідки та заходи і засоби запобігання.

Виходячи з викладеного виникає потреба в комплексному кримінально-правовому та кримінологічному дослідженні протиправних діянь проти професійної діяльності журналістів в Україні, що надасть можливість з урахуванням особливостей їх кримінологічної характеристики розробити науково обґрунтовані заходи запобігання таким злочинам, а також пропозиції та практичні рекомендації щодо кримінально-правової кваліфікації злочинів проти професійної діяльності журналістів.

Зазначені обставини й зумовили актуальність і вибір теми дисертаційної роботи, її теоретичну та практичну значущість.

На підтвердження такого висновку свідчить те, що презентований напрям дослідження підготовлено згідно із планом науково-дослідних робіт Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, а тема дисертації затверджена Вченою радою вузу протокол № 9 від 18.02.2016 року й уточнена протокол № 1 від 19.09.2017 року.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є обґрунтованими і переконливими.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, свідчать про те, що вони не достатньо розроблені в науці й перспективні для дослідження.

Слід відмітити достатню **апробацію** результатів дисертаційної роботи, які достатньо повно оприлюднені на двох міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Pravna veda a prax v tretom tisícroci» (Kosice, Slovenská republika, 27–28 február 2015 р.), «Юридична наука і практика: виклики часу» (м. Київ, 12 березня 2015 р.), а розроблені положення та рекомендації можуть бути використані, у науково-дослідній сфері, при подальшому вивченні питань розробки та впровадження державного механізму запобігання злочинам проти професійної діяльності журналістів в Україні.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації підтверджується обраною методикою наукового пошуку та його емпіричною базою. Для досягнення поставленої мети з урахуванням об'єкта та предмета дослідження у роботі використано загальнонаукові та окремо наукові методи, зокрема: діалектичний – для наукового пізнання соціально-правових явищ у їхніх суперечностях, розвитку та змінах, що надав можливість об'єктивно оцінити рівень наукового розроблення злочинів проти професійної діяльності журналістів в Україні (розділи 1, 2, 3); ретроспективний – для вивчення стану наукового розроблення проблеми вчинення злочинів проти професійної діяльності журналістів (підрозділ 1.1); системно-структурного аналізу – для з'ясування проблем професійної діяльності журналістів як об'єкта кримінально-правової охорони (підрозділи 1.2, 1.3); логіко-юридичного аналізу – для вивчення особливостей професійної діяльності журналістів як об'єкта кримінологічного дослідження (підрозділи 1.2, 1.3); формально-юридичний (догматичний) – для визначення та аналізу ознак складів злочинів проти професійної діяльності журналістів і практики їх застосування (розділ 2); статистичні – для аналізу та узагальнення емпіричної інформації, що стосується теми дослідження (розділи 1, 3); соціологічні – для проведення анкетування журналістів та інтерв'ю з працівниками правоохоронних органів з метою

встановлення юридичних ознак під час досудового розслідування злочинів досліджуваної категорії та виокремлення кримінологічних заходів (розділи 2, 3); функціональний – для дослідження загальносоціальних, спеціально-кримінологічних, індивідуально-профілактичних та віктимологічних заходів запобігання злочинам проти професійної діяльності журналістів (підрозділи 3.1, 3.2); формально-логічний – для розроблення та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства про кримінальну відповідальність та інших нормативно-правових актів з питань удосконалення заходів запобігання злочинам проти професійної діяльності журналістів в Україні (розділи 2, 3) та інші.

В основу висновків та рекомендацій за матеріалами дисертації покладено результати: експертного опитування 171 журналіста Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Кіровоградської, Харківської областей щодо проблеми державного захисту законної професійної діяльності журналістів; результати вивчення 21 обвинувального вироку, постановлених за кримінальними провадженнями щодо злочинів проти професійної діяльності журналістів упродовж 2011–2017 рр. за статтями 171 та ст. 345-1 КК України.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження дістали відображення у 8 наукових публікаціях, серед яких 7 статей, опублікованих в юридичних фахових виданнях України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України, 1 – в іноземному фаховому виданні, що включено до міжнародних наукометричних баз.

Зміст автореферату та основні положенням дисертації – ідентичні.

За змістом дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 245 сторінок, із них основного тексту – 203 сторінки, списку використаних джерел – 27 сторінок (330 найменувань), 5 додатків на 15 сторінках.

Аналіз змісту роботи дозволяє схвально оцінити структуру дисертації, вона достатньо повно розкриває мету та поставлені задачі дослідження, які знайшли своє відображення в авторських висновках. Сформульовані дисертантом наукові положення, висновки і рекомендації обґрунтовані та достовірні.

Новизна положень, які виносяться на захист. Наукова новизна підготовленої дисертантом роботи полягає в тому, що вказана дисертація є одним із перших в Україні комплексним кримінально-правовим та кримінологічним дослідженням злочинів проти професійної діяльності журналістів України. За результатами дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій із вирішення поставлених задач та досягнення його мети.

До найбільш вагомих наукових положень дисертації, що становлять її новизну, відносяться:

обґрунтування *потреби формування самостійного розділу* загальної чи особливої частини курсу кримінології, де б у якості самостійного підрозділу або теми викладався той чи інший вид професійної діяльності як об'єкт кримінологічного вивчення, що сприяло б виробленню у студентів (курсантів, слухачів та інших споживачів навчально-наукового продукту) комплексного «кримінологічного паспорта» тієї чи іншої професії (журналіста, правоохоронця, військовослужбовця тощо) (с. 18);

виділені автором *поняття та характерні ознаки* категорії «злочини проти професійної діяльності журналістів», як злочинних діянь, що посягають на життя, здоров'я, честь і гідність, тілесну недоторканність, майнові права журналіста, а також охоронювані законом про кримінальну відповідальність цінності близьких родичів журналістів у зв'язку з професійною діяльністю останніх (с. 51);

диференціація причин і умов вчинення злочинів проти професійної діяльності журналістів за двома рівнями – суб'єктивним і об'єктивним. Зокрема, до внутрішніх (*суб'єктивних*) причин вчинення злочинів проти професійної діяльності журналістів дисертантом віднесено: а) криміногенну мотивацію прагнення до перешкодження законній професійній діяльності журналіста, коли злочинець відчуває, що продовження журналістом розпочатої діяльності може викрити факти й події, висвітлення яких може призвести до дискредитації іміджу особи злочинця, або притягнення його до відповідальності згідно із законом; б) віктимну (часом протиправну, аморальну, провокуючу) поведінку журналіста. Зовнішні (*об'єктивні*) причини вчинення злочинів проти професійної діяльності журналістів пов'язані з криміногенними ситуаціями таких типів: а) інформаційно-пошукова криміногенна ситуація; б) криміногенна ситуація помсти; в) криміногенна ситуація здійснення незаконної професійної діяльності журналіста; г) криміногенна ситуація наявності внутрішніх суперечностей; д) конфліктна ситуація; є) віктимно-криміногенна ситуація (с. 73);

визначення *двох загальних форм прояву* злочину, передбаченого ст. 171 КК України: 1) діяння спрямовані на перешкодження законній діяльності журналіста (незаконне вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених журналістом матеріалів і технічних засобів, якими він користується у зв'язку із своєю професійною діяльністю, незаконна відмова у доступі журналіста до інформації, незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб'єкта владних повноважень, а так само будь-яке інше умисне перешкодження здійсненню журналістом законної професійної діяльності); 2) дії спрямовані на переслідування журналіста (вплив у будь-якій формі на журналіста з метою

перешкоджання виконанню ним професійних обов'язків або переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю) (с.139);

аргументи щодо *виділення окремої підгалузі* кримінологічного знання «кримінологія професійної діяльності», предметом вивчення якої має стати система таких складників: а) професія (професійна діяльність) як об'єкт криміногенного впливу (у цьому розділі також доцільно говорити про зрощування того чи іншого виду діяльності, покликаного приносити користь суспільству (медицина, правоохоронна, судова сфери тощо), зі злочинним світом); б) професійна діяльність як напрям запобігання злочинам (за цим напрямом переважна більшість професій має або явно виражений, або прихований антикриміногенний потенціал); в) особливі причини та умови вчинення злочинів щодо представників тієї або іншої професії, віктимогенні чинники, рольова (професійна) віктимність; г) кримінологічна характеристика особи злочинця або жертви – представників тієї або іншої професії; д) система заходів запобігання злочинам у конкретній сфері професійної діяльності (кримінологічна та віктимологічна профілактика) (с.175);

розроблений автором **соціально-психологічний портрет типового потерпілого** від злочинів проти професійної діяльності журналістів: особа (93,9 %) віком 30–50 років (78,8 %), яка обіймає посаду й виконує професійні обов'язки кореспондента (42,4 %), оператора/телеоператора (39,4 %), редактора (12,1 %) у відомому засобі масової інформації, яка висвітлює сенсаційні й резонансні суспільно-політичні події (с.202).

Заслужують на увагу пропозиції дисертанта щодо:

а) недоцільності передбачення у ч. 2 ст. 163 КК України такої кваліфікуючої ознаки як вчинення злочинного посягання відносно журналіста, оскільки предметом даного злочину є приватні відомості, що передані чи передаються громадянами через листування або телефонні й ін., а незаконне ознайомлення зі службовою кореспонденцією, телефонними розмовами, телеграфними та іншими повідомленнями журналіста та їх розголошення за наявності для того підстав повинні кваліфікуватися як перешкоджання професійній діяльності журналіста (ч. 1 ст. 171 КК). У такому випадку, на думку автора, відбувається необґрунтоване надання переваги одним правам на конституційними правами інших осіб (с. 139)

б) змісту структурно-логічної схеми загальнодержавної програми захисту потенційних жертв злочинних посягань де передбачити розділи:

1. Постановка проблеми (показати найбільш уразливі категорії громадян (професій), з висвітленням відповідних кількісно-якісних показників злочинності, а також криміногенні (віктимогенні) чинники, що впливають на стан і динаміку вчинення тих чи інших злочинів).

2. Суб'єкти, які беруть участь у реалізації програми. (передбачити не лише правоохоронні органи (серед яких важливе місце надати органам досудового

розслідування, суду, установам виконання покарань (слідчим ізоляторам), які сприяють негласними методами викриттю злочинів минулих років тощо), а й окремі організації, що координують відповідний вид професійної діяльності в Україні.

3. Заходи кримінологічного (профілактичного) реагування на віктимогенні процеси і фактори, що сприяють вчиненню відповідних злочинів.

Серед найбільш актуальних заходів спеціально-кримінологічного запобігання злочинам проти професійної діяльності журналістів у цьому розділі слід передбачити такі:

а) регулярне роз'яснення правоохоронними органами журналістам правил щодо дотримання власної безпеки у зв'язку із їхньою професійною діяльністю;

б) обов'язкове встановлення охоронної сигналізації у приміщеннях, де працюють журналісти;

в) надання органами Національної поліції дозволу на придбання, зберігання, використання журналістами травматичної зброї;

г) постійне підвищення кваліфікації журналістів із питань ефективної комунікації з населенням та окремими категоріями громадян;

д) по лінії удосконалення організаційних засад співробітництва правоохоронних органів і представників ЗМІ:

– розроблення та реалізація спільних програм навчання співробітників правоохоронних органів і ЗМІ з вивчення механізму в запобіганні злочинності;

– розроблення пропозицій щодо адаптації Типових правил акредитації журналістів при МВС України.

До основних індивідуально-профілактичних та віктимологічних заходів запобігання злочинам проти професійної діяльності журналістів в рамках цього розділу програми пропонуємо включити:

а) узагальнення інформації про осіб, які вчиняють злочини проти професійної діяльності журналістів;

б) проведення моніторингу «резонансних справ», що ведуться журналістами, ведення реєстру опублікованої інформації на предмет наявності криміногенних (віктимогенних) факторів;

в) проведення індивідуальної профілактики працівниками органів Національної поліції спільно з керівництвом ЗМІ щодо осіб, котрих стосуються резонансні журналістські матеріали, шляхом використання методів переконання, стимулювання та примусу;

г) залучення журналістів до проходження спеціальних тренінгів, семінарів тощо, організованих незалежним органом з питань діяльності ЗМІ в Україні, до

складу якого входили б найбільш авторитетні для населення діячі культури, які давали б публічні оцінки роботі всіх ЗМІ з позиції моральності та закону.

4. Заходи процесуального реагування щодо особи потерпілого й осіб, які можуть перешкоджати кримінальному провадженню й створювати загрозу життю (здоров'ю) потерпілого від злочину, його близьким, чинити інший тиск на учасників кримінального провадження з метою схиляння до давання неправдивих показань, приховування важливої інформації тощо (с. 173 – 175);

в) впровадження у практику роботи журналістів, таких заходів (ренкомендацій) особистої безпеки:

– ніколи не можна носити одяг або предмети екіпіровки, які могли б асоціювати з учасниками протистояння;

– не брати в руки зброю і тим більше не відкривати вогонь – у цьому випадку неминуче можна стати ворогом для протиборчої сторони; не можна намагатися брати безпосередню участь у бойових операціях, так можна наразити на небезпеку не тільки себе, а й оточуючих; головна зброя журналіста – слово;

– не можна провокувати на активні дії заради гарної картинки ні протиборчу сторону, ні союзників;

– вирушаючи в зону бойових дій, необхідно ретельно продумати маршрут, контрольні точки і час виходу на зв'язок із редакцією;

– не буде зайвим, якщо заздалегідь отримати знання про звичаї і традиції місцевості, в якій доведеться працювати;

– за можливістю не пересуватися на невідомому автотранспорті, зловмисники часто використовують автомобіль для викрадення людей, армійський транспорт завжди є об'єктом нападу, а напис «Преса» на машині не є захистом від неприємних ситуацій.

– не робити спробу самостійно пройти по невідомій території, не можна ходити поодиночі, можуть бути міни та розтяжки;

– не сперечатися з озброєними людьми, хто б не був перед вами – військовослужбовець або учасник неофіційних збройних формувань, на війні звикають до думки про те, що спори вирішуються за допомогою зброї;

– не слід брати з собою зайвих документів, водночас необхідно отримати всі можливі документи і рекомендації, які можуть бути корисні при роботі на конкретній території;

– не слід демонструвати дорогу апаратуру і гроші без необхідності, це може спровокувати звичайне пограбування (с.189 – 190).

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – як матеріали для подальшої розробки загальних і спеціальних питань

кримінального права і кримінології щодо вчинення злочинів проти професійної діяльності журналістів; *законотворчій діяльності* – для удосконалення чинного законодавства з питань кримінальної відповідальності за злочинами проти професійної діяльності журналістів; *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне право» та «Кримінологія», при підготовці підручників і навчальних посібників; *практичній діяльності* – для вдосконалення практичної діяльності правоохоронних органів щодо запобігання злочинам проти професійної діяльності журналістів.

Здобувач у повній мірі розкрив тему дисертації. Стиль, яким написано роботу, характеризується лаконічністю та обґрунтованістю при викладі думок, внутрішньою логікою. Структура і зміст дисертаційного дослідження свідчать про його цілісність. Робота завершується сформульованими висновками і пропозиціями щодо вдосконалення норм чинного законодавства України.

Проте, у цілому позитивно оцінюючи зміст дисертації та її автореферат, слід також відмітити наявність у них **дискусійних питань, недостатньо аргументованих положень і низки зауважень.**

1. Декілька зауважень з приводу *обґрунтування актуальності* теми дослідження:

а) формулюючи зміст обґрунтування вибору теми дослідження, або її актуальності, автор звертається до конституційних гарантій «права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, а також збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або іншим способом – на власний вибір» (с.4).

Разом з тим, твердження про те, що « громадяни України реалізують зазначене конституційне право шляхом законної професійної діяльності журналістів» є на нашу думку, занадто категоричним. *Чому ж тільки через посередництво журналістів*, а де ж право кожного на реалізацію своїх прав дівалося? Адже кожен вправі говорити, писати, показувати ті продукти творчості, що не заборонені законом не звертаючись до послуг журналістів;

б) кількісні показники злочинів проти професійної діяльності журналістів (с. 5) подаються не системно й не логічно. Таку інформацію, на наш погляд, варто було систематизувати, наприклад за об'єктом посягання, й викласти в аналітичній формі. Тоді б логічними були слова «причинами таких тенденцій є ...», а не *«причинами такої статистики є ...»*, як записав це автор;

в) автор звертається до вагомого внеску провідних науковців у розроблення теорії і практики протидії злочинності в Україні й кримінально-правової кваліфікації як загалом, так і щодо кримінально-правової та кримінологічної протидії перешкоджанню законній професійній діяльності журналістів.

Проте, його аргумент щодо того, що «...попередні дослідження потребують *оновленого погляду* у цьому напрямі», «...повно та *всеосяжно* розглянути вказану проблему» (с. 7), є не зовсім зрозумілим.

2. Не зовсім коректним, на наш погляд, є обґрунтування зв'язку роботи з науковими програмами, планами, темами. Говориться про те, що дисертація відповідає положенням Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1209-р., разом з тим, *згадана концепція втратила свою чинність* ще у 2016 році.

Тому варто було врахувати положення: Стратегії сталого розвитку. «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015; Стратегії національної безпеки України, схваленої Указом Президента України від 6 травня 2015 року; Стратегії кібербезпеки України, схваленої Указом Президента України від 27 січня 2016 року тощо.

3. Декілька зауважень з приводу *змісту наукової новизни дослідження*:

а) варто бути більш коректним з приводу слів «дисертація є *першим* монографічним дослідженням в Україні,»(с.9), *а що ж тоді писали Ваші попередники, про роботи яких Ви згадуєте в роботі?*

б) стверджується, що в роботі вперше «*надано кримінально-правову* характеристику злочинів проти життя, здоров'я, волі, власності журналістів або членів їхніх сімей, завдяки якій уніфікована кваліфікація суспільно-небезпечних дій у цій сфері» (с. 10), *а про що ж тоді писали попередники?*;

в) стверджується, що в роботі вперше «*сформульовано визначення загальносоціального* запобігання злочинам проти професійної діяльності журналістів», під яким потрібно розуміти різновид соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст і мета якої полягає у перешкоджанні правоохоронними органами дії, причин і умов вчинення злочинів проти професійної діяльності журналістів» (с.10), *а про що ж тоді писали попередники, а чому тільки правоохоронні органи мають реалізувати такі заходи, а де ж інші суб'єкти?*

г) стверджується, що в роботі вперше «*запропоновано поділити* віктимну поведінку журналіста при виконанні ним своїх посадових обов'язків на 3 групи: 1) позитивну; 2) негативну; 3) нейтральну» (с. 10), *а про що ж тоді писали попередники, чому не виділяються ознаки класифікації?*

4. Потребують додаткової аргументації пропозиції щодо змісту «...комплексного *«кримінологічного паспорту»* тієї чи іншої професії (журналіста, правоохоронця, військовослужбовця тощо) (с. 18).

Автор пропонує структурно-логічно побудувати масив такої інформації можна за трьома блоками: 1) представник тієї чи іншої професійної сфери як особа злочинця; 2) як жертва злочину (з висвітленням всіх ланок механізму віктимізації); 3) роль відповідної професійної діяльності у комплексному антикримінальному впливі (при цьому доцільно зазначати, яка роль відводиться представнику тієї чи іншої професії – загального (журналісти, медичні працівники) або спеціального (працівники правоохоронних органів) суб'єкта), *а де ж подівалися найважливіші складові: система (сукупність) злочинів представників даної професії; причини та умови вчинення злочинів та заходи запобігання?*

Далі автор говорить, що це є типологізація категорії «професійна діяльність» у системі кримінологічного знання, *тоді це «кримінологічний паспорт» чи «типологізація»?*

5. Не зовсім сприймається висновок автора про те, що *«...правовий статус потерпілого* для тих випадків, коли дії винного мають кваліфікуватися за ст. 171 КК України або іншими складами, в яких одним із безпосередніх об'єктів виступає законна професійна діяльність журналістів, – це особа журналіста, яка уклала трудовий договір із засобом масової інформації, телерадіоорганізацією, інформаційним агентством і виконує свої законні професійні обов'язки на підставі цього договору, на виконання завдань, що стоять перед відповідним суб'єктом інформаційної діяльності, що діє з метою надання інформаційних послуг» (с. 47). *В теорії права категорія «правовий статус» визначається через систему прав і обов'язків представника будь-якої професії, у тому числі й журналіста*

6. Обґрунтовуючи свою позицію щодо *використання терміну «запобігання злочинам»*, автор погоджується з відомим російським кримінологом Азалією Іванівною Долговою, що «виділення стадій попередження, припинення, профілактики має суттєве значення для застосування по відношенню саме до злочинів. В тому випадку, коли мова йде в цілому про злочинність як соціальне явище, поширеним є вживання в цілому терміну запобігання злочинності» (с. 146), *проте, Долгова А. І. практично не вступала в дискусії українських вчених щодо змісту даних категорій і вона завжди стояла на позиціях використання в кримінології терміну «боротьба зі злочинністю».*

7. Погоджуючись, у цілому, із змістом структурно-логічної схеми загальнодержавної програми захисту потенційних жертв злочинних посягань (с. 173 – 175), *автору варто було розробити та викласти у додатках до дисертації проект такої програми, що було б логічним її завершенням і підтвердило практичну цінність наукової роботи.*

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Проведений аналіз дисертаційної роботи та автореферату дає можливість зробити висновок про те, що

це завершене самостійне наукове дослідження, яке вирішує конкретне наукове завдання, має істотне значення для розвитку кримінально-правової та кримінологічної наук й практики щодо розробки й функціонування державного механізму запобігання злочинам проти професійної діяльності журналістів в Україні.

Висновок. Дисертація за темою «Злочини проти професійної діяльності журналістів в Україні: кримінально-правове та кримінологічне дослідження», відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, **Буряк Катерина Михайлівна**, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент –
кандидат юридичних наук, професор,
учений секретар Вченої ради
Національної академії внутрішніх справ
« 19 » липня 2018 року

В. В. Василевич